

Небесний Андрій Федорович - курсант 4-го курсу навчально- наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ;

Науковий керівник: доцент кафедри досудового розслідування навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук *Степанова Г. М.*

СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ НАДАННЯ МІЖНАРОДНОЇ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ У СФЕРІ КРИМІНАЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА

Актуальність теми полягає в тому, що за сучасних умов нагальною є потреба подальшого вдосконалення та впровадження правового механізму, започаткованого кримінальним процесуальним законодавством України, для того, щоб не дати можливості уникнути кримінальної відповідальності особам, які вчинили злочин на території України, але переховуються від правосуддя за її межами, а також налагодити співпрацю та надання допомоги в розкритті та розслідуванні злочинів іноземними країнами, громадяни яких уникають відповідальності. Проте відмінності в регулюванні зазначених питань, недотримання прав і свобод людини не тільки ускладнюють роботу органів державної влади, а й створюють їм негативний авторитет на міжнародній арені, що призводить до небажання іноземних держав надавати правову допомогу. Потребують уваги проблемні питання, що стосуються антитерористичної операції, а саме відповідальності осіб, які причетні до неї, як з боку України, так і з боку держави-агресора.

Чимало неточностей і спірних питань виникає під час розгляду власне поняття «правова допомога», яке науковці трактують як передбачену міжнародними нормативно-правовими актами (договір, угода, конвенція, пакт, протокол, регламент тощо), підписаними Україною або учасницею яких вона є, або які перейшли до неї в порядку правонаступництва, систему процесуальних, організаційно-правових заходів, механізмів, принципів, способів, методів, інститутів, сукупності та/або самостійності всього того, що застосовують під час

реалізації як міжнародного, так і національного права держав з метою вирішення на міжнародному рівні справ, пов'язаних із суспільно небезпечними діяннями, та будь-яких інших дій, що стосуються цих справ, за умови одночасного застосування й посилення на норми національного, внутрішньодержавного законодавства України та держави або держав, з якими Україна перебуває у відносинах правового співробітництва в кримінальних провадженнях і міжнародного права, на підставі домовленості або взаємності.

Отже, до цього поняття слід віднести надання допомоги органам поліції, Службі безпеки України, Державній патрульній службі, прокуратурі, іншим органам виконавчої влади та судам у виконанні покладених на ці структури обов'язків та надання допомоги у зворотному напрямі [1].

Виявом неналежного надання правової допомоги Україні та загалом проблемою цього інституту є низький рівень перебігу проваджень, які ґрунтуються на основі міжнародного співробітництва, оскільки реально завершують тільки 20 % з них.

Важливим міжнародним актом для діяльності правоохоронних органів під час міжнародного співробітництва є Європейська конвенція про взаємну допомогу у кримінальних справах 1959 р., що була ратифікована Україною 9 червня 1998 р. Важливість її полягає, зокрема, у тому, що проведення процесуальних дій - найпоширеніший вид правової допомоги, оскільки під час досудового розслідування кримінальних проваджень часто постає необхідність збирати за кордоном докази шляхом здійснення певних слідчих дій. Ця Конвенція закріплює, що під час виконання доручення щодо проведення процесуальних дій запитувана сторона застосовує законодавство своєї держави. Однак на прохання установи, від якої виходить доручення, вона може застосовувати процесуальні норми запитуючої сторони, якщо вони не суперечать законодавству запитуваної держави [2].

На нашу думку, Україна має також ратифікувати Римський статут, який набрав чинності з [1 липня 2002 р.](#) Він установлює чотири основні види міжнародних злочинів:

- геноцид, тобто діяння, умисно вчинене з метою повного або часткового знищення будь-якої національної, етнічної, расової чи релігійної групи шляхом позбавлення життя членів

такої групи чи завдання їм тяжких тілесних ушкоджень, створення для групи життєвих умов, спрямованих на повне або часткове її фізичне знищення;

- злочини проти людства, до яких належать: убивство, винищення, поневолення, депортація або насильницьке переміщення населення, ув'язнення чи інше жорстоке позбавлення фізичної свободи, тортури, згвалтування, сексуальне рабство, примус до проституції, примусова вагітність, примусова стерилізація чи будь-які інші форми сексуального насильства значної тяжкості, переслідування будь-якої ідентифікованої групи або спільноти за політичними, расовими, національними, етнічними, культурними, релігійними, тендерними чи іншими мотивами, які повсюдно визнано неприпустимими згідно з міжнародним правом, насильницьке знищення людей, злочин апартеїду, інші нелюдські діяння аналогічного характеру, які полягають в умисному завданні сильних страждань або значних тілесних ушкоджень чи збитків психічному або фізичному здоров'ю;

- воєнні злочини, тобто свідоме грубе порушення законів та звичаїв війни;

- злочини агресії, що передбачають: вторгнення або напад збройних сил держави на територію іншої держави чи будь-яку військову окупацію, що є результатом цього вторгнення чи нападу, будь-яку анексію із застосуванням сили території іншої держави або частини її, бомбардування збройними силами держави території іншої держави, застосування будь-якої зброї державою проти території іншої держави, блокада портів або берегів держави збройними силами іншої держави, напад збройними силами держави на сухопутні, морські або повітряні сили чи морські та повітряні флоти іншої держави, застосування збройних сил однієї держави, що знаходяться на території іншої держави за згодою з приймаючою державою, як порушення умов, передбачених в угоді, чи будь-яке продовження їх перебування на цій території після припинення дії угоди, засилання державою або від імені держави збройних банд, груп, іррегулярних сил або найманців, що здійснюють акти застосування збройної сили проти іншої держави, які за характером рівнозначні переліченим вище актам, або вагому участь у них [3].

Саме ці злочини підпадають під юрисдикцію Міжнародного кримінального суду, і саме ці діяння ми спостерігаємо на Сході нашої держави, на тимчасово окупованих територіях.

Римський статут підписали 139 держав, проте ратифікували не всі. Серед держав Європи до Римського статуту не приєдналися тільки Туреччина та деякі країни колишнього СРСР - Російська Федерація, Азербайджан, Молдова та Вірменія. Незважаючи на те що Україні нині чи не найбільше необхідна міжнародна правова допомога, вона не ратифікувала цей статут. Цією бездіяльністю наша держава демонструє неповагу до міжнародного права та дієвих міжнародних інституцій.

Приєднання до діяльності Міжнародного кримінального суду буде стимулювати роботу правоохоронної та судової систем України. Цей Суд діє за принципом комплементарності, тобто додатковості. Це означає, що Суд може розпочати провадження лише в тому разі, коли національна правоохоронна система не буде мати можливості чи бажання розслідувати самостійно найтяжчі злочини Г41.

Таким чином, зміна кримінального процесуального законодавства та закріплення в ньому окремої глави щодо міжнародного співробітництва під час кримінального провадження стало значним поштовхом для налагодження співпраці правоохоронної системи України з міжнародною поліцейською спільнотою.

Ми вважаємо, що для активної реалізації положень національного законодавства в окресленій галузі необхідною є якнайшвидша ратифікація Римського статуту, оскільки події, які вже протягом кількох років тривають на Донбасі, вимагають того, щоб осіб, які вчиняють злочини проти людства, було покарано.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонюк А. Б. Правове регулювання надання міжнародної правової допомоги: проблеми та напрями вдосконалення / А. Б. Антонюк // [Науковий вісник Національного університету Державної податкової служби України](#). - 2013. - № 4. - С. 234-239. - (Серія «Економіка, право»).

2. [Європейська конвенція про взаємну допомогу у кримінальних справах](#) [Електронний ресурс] : міжнар. док. від

20 квіт. 1959 р. / Рада Європи. - Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1995_036. - Назва з екрана.

3. Римський статут Міжнародного кримінального суду [Електронний ресурс] / Рим, 17 лип. 1998 р. - Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588. - Назва з екрана.

4. Римський статут Міжнародного кримінального суду: у чому проблема з ратифікацією? [Електронний ресурс] // Українська правда : [сайт]. - Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/articles/2016/05/19/7108712/>. - Назва з екрана.

Неганов Віктор Вадимович -
аспірант Національної академії
внутрішніх справ

РОЛЬ МІЖНАРОДНОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ В РОЗСЛІДУВАННІ ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ І ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ЛЮДСТВА В ЗОНІ ПРОВЕДЕННЯ АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ

Міжнародний кримінальний суд (МКС) є першим правовим інститутом, що діє постійно, до компетенції якого належить переслідування осіб, відповідальних за геноцид, воєнні злочини та злочини проти людства. Його засновано на підставі Римського статуту [1], прийнятого 1998 р., функціонує з липня 2002 р.

Стаття 34 Римського статуту визначає, що МКС складається з Президії, апеляційного відділення, судового відділення та відділення попереднього провадження (попереднього розгляду справ), канцелярії прокурора, секретаріату.

Відповідно до ст. 7, 8 Римського статуту, злочини проти людяності - це частина масштабного або систематичного переслідування, спрямованого проти мирного населення, причому про можливе переслідування злочинцеві заздалегідь було відомо, що передбачає вбивство, винищення, поневолення, депортацію або насильницьке переміщення населення, ув'язнення чи інше жорстоке позбавлення фізичної свободи як порушення основоположних норм міжнародного права, катування, зґвалтування, насильницьке знищення людей, злочин апартеїду, інші нелюдські діяння аналогічного характеру, які полягають в умисному завданні сильних страждань або значних